

G Gy : Menekülés

Félve kezdek bele ezekben a sorokba. Félek, hogy a szavak gyengék lesznek, gyengébbek a bennem elevenen élő élményeknél.

Indulás

1944. június 12-én este 10:20-kor indultam a József városi pályaudvarról Jászberénybe, hogy ott a másnapi felülvizsgálaton reggel hétkor jelentkezzem. Az összeköttetés igen rossz Budapest és Jászberény között. Hatvanban négy óra hosszat kell várakozni az induló vonatra. Az unalmas utazás enyhítésére néhány bajtárssal - kikkel egy időben kaptam betegszabadságot, és velük együtt kellett ismét jelentkeznem - megbeszéltük, hogy együtt utazunk (G Gy, G R, D, S). A pályaudvar előtt találkoztunk. A bejárat előtti térségen hemzsegték a muszosok, a hirdetőnégyre történt tömeges bevonulás alkalmával, kórházi vizsgálatra küldöttek két csoportja indult vissza Jászberénybe a honvédkórházakból. A mi kocsink tisztán muszosokkal volt tele, és azonnal élénk beszélgetés indult meg. Szokásom szerint a beszélgetőkre figyeltem, mivel túl sötét volt ahhoz, hogy a magammal hozott könyvet olvassam. Egyik bajtárs elbeszélte, hogy néhány nappal, mielőtt légiriadó volt Hatvanban, az állomáson várakozó muszosokat a rétre kiküldték, és itt egy csoport suhanc, egy csendőr őrmester vezetése mellett, az éj sötétjében botokkal összeverte őket. Részvétellel, de érdektelenül hallgattam az elbeszélést, azzal a tudattal, hogy velem ilyesmi nem történhet meg. Több százan utaztunk együtt, és úgy véltem, engem nem érhet baj. Úgy voltam, mint az emberek nagy része, ki lekicsinyli a más baját, s csak akkor érzi a veszélyt, amikor már benne van. Kizárólag így érthető az a gyerekes naivitás, amellyel több, mint 700 férfi, magyar hadseregbe tartozó muszos katona besétált az SS hálójába, hogy aztán kifosztva, meggyalázza, útnak induljon az ismeretlen felé.

Hatvan

A vonat Hatvan felé közeledett. Mindenki felkészült a kiszállásra. Kinézek az ablakon. A város felől szirénák hangja szól, a vonat tovább fut, befut az állomásra, és csak mikor már megállt, oltják le a mennyezet-világítást. Lent kiáltások: „Kiszállni!” „Muszosok egy csoportba!”

Csendőrök tűnnek fel, sürgetik a leszállókat, mindenkit a kijárat felé terelnek, ügyelve, hogy a muszosok egy csoportban maradjanak. Az állomás előtt hármasával oszlopba sorakoztatnak. A késlekedőket sürgetik, hajszojják. Magam is arra gondolok, hogy jó lenne minél előbb távol jutni az állomástól. A sötétben az ember alig lát túl a szomszédján, csak az állomással szemben lévő óvóhely felirata látszik. Az óvóhely is nyilván tele van, a lépcsőn, az ajtóban is állnak a polgári utasok. Elindul a menet, a sötétben csetlünk-botlunk. Közben a sor két oldalán fegyveres csendőrök parancsolgatnak, káromkodnak, egyikük végigveri a sort. Még egy-két méter. Hátra csapom derekamra egyetlen poggyászságot, a kenyérzságot. Emelkedik a puska, két szomszédomba belekapaszzkodva lendítem be őket az ajtón. Érzem, hogy mögöttem suhan el az ütés. Ugrás közben egyik szomszédom a térdembe rúg; sajog kegyetlenül. Újra alakul a hármas oszlop, megállunk. Létszám megállapítás. 180 fölötti számot jelentenek.

Romantikus éjszaka

Durva parancesszavak. Egy alak elmegy a sor mellett. „Én a zsidók felügyelője vagyok, mindenkit a saját érdekében figyelmeztetek, nehogy itt pénzt összetépjén és elszórjon. Mindjárt itt lesznek a németek, és ha a földön összetépett pénzt találnak, rettenetes sors vár mindnyájukra. Vizsgálat után reggel mindent vissza fognak kapni.”

Tehát erről van szó. Sejtelmem sem volt, hogy miféle tisztség a zsidók felügyelője, de azt hogy mindjárt itt lesznek a németek, azt értettem. Néhány nappal ezelőtt egy határon túlra utazó menetszárad esetéről értesültem. A németek megállították őket, egy pokróc és néhány apróság kivételével mindenüket elvették, karórától a WC papírig. Mit lehetne menteni? Próbáltam a tárcámhoz nyúlni; a szomszédom odasúgta, hogy ne mozogjak.

Abbahagyom a kísérletet, nehéz lenne elővenni, és különben is, nincs hová eldugni. Nem baj, majd holnap Jászberényben szerzek pár pengőt, most a vasútjegyem megvan már. Lassan belenyúlok a kenyérzsákba, a másnapi kosztom csomagjai közé. Kihúzek egy pár süteményt, megeszem. A csendben a harapás is hallatszik. Annyi idő alatt, amíg a három süteményt ettem, egy nagy ebédet lehetett volna elfogyasztani. Egyszerre motor-zúgás, autó áll meg a közelben, léptek hallatszanak. Itt vannak a németek! „El lehet kezdeni” - halljuk. Egy barakk oldala mellé tétetnek le minden csomagot. Pár perc, és újra áll az oszlop. Magunk elé terítjük a földre a zsebkendőnket, arra kirakjuk zsebünk egész tartalmát. Közben már összeszedik a bőrkabátokat, az órát, a gyűrűt, a jegygyűrűt, töltőtollat, zseblámpát. Egy német asszony is van itt, férjét kísérte. Az asszony igazolja, hogy a Gestapo alkalmazottja. Öt engedik, a férjét nem! Légiriadó, utána egyenként történik a vizsgálat. Ismét felhívás, hogy mindent előadni, bevarrott pénzt is. Rögtön az elején egy vállvarrásban pénzt találnak.

A barakk mögül felkel a hold, vigyorogva nézi a komédiát. A motozás közben zokogó sírás hangzik: az egyik felülvizsgálatra menő elmebeteget verik. A csendöröknél a betegektől elszedett vastag botok vannak, ezekkel vernek. Egy másik elmebeteget is megvernek. Magas, elegáns fiú, a motozó kérdésére felnéz, rávigyorog. Vele van az anyja. Mikor ütni kezdik a fiút, eléugrik könyörögve. Az asszonyt verik tovább a bottal. Ismét felnézek a holdra. Hidegen néz.

Érthetetlen, hogy semmi félelmet sem érzek. A szomszéd rémült arcára nézek. Hátról sűgva szól rám a csendőr.

- Pénz, gyűrű?

- Nincs nekem, őrmester úr.

- Óra sincs? Inkább a csendőr kapja, mint a németek. Ők visznek el mindent. Ott áll már kint az autó.

- Őrmester úr, én magának adom a pénzemet - mondom.

- Nagyon vigyázzon, hogy meg ne lássák.

Hirtelen átadom a tárcámat. Oldalt fordulok, kiveszem az iratokat, a fényképeket. Odatolom a tárcát.

- A belső rekeszben van száz pengő.

- Jönnék! - sűgja vissza a kakastollas.

Pillanatok alatt átlapozom a kezemben lévő iratokat. Három fényképem van közte, két igazolványképem és a feleségemmel közös arcképünk. Az egészet a zsoldkönyvbe csúsztatom. Közledek a motozó. Széttárom a karomat, végigtapogat. Valaki a sorban tiltakozni próbál:

- Apám hadbíró, én született keresztény vagyok, állami hadüzem igazgatója.

- Akkor mit keres itt? - kérdi a rendőrtiltsz.

- Jászberénybe vonulok be.

- Mint musz?

- Igen.

- Hát akkor maga is zsidó, mit akar?